Türkiye'de Üst Sınıfın Ontolojisi:

Epistemolojik Çoğulculuk, Biyopolitika ve Sistem Dinamiği Çerçevesinde Çok Katmanlı Bir Analiz

Giriş: Bir "Sistem Hatası" Olarak Seçkinlik ve Metodolojik Sentez

Türkiye'de "Üst Sınıf" olgusunu ele almak, yalnızca iktisadi verilerin aritmetik bir dökümünü yapmaktan öte, karmaşık bir adaptif sistemin (complex adaptive system) hayatta kalma mekanizmalarını, meşruiyet üretme stratejilerini ve kendi varlığını tehdit eden entropiye karşı geliştirdiği direnç noktalarını haritalandırmayı gerektirir. Bu rapor, Türkiye'deki servet ve güç elitlerini; epistemolojik çoğulculuk, Michel Foucault'nun iktidar analitiği ve Biyopsikososyal-Manevi (BPS-M) modelin kesişim noktasında, disiplinlerarası bir mercek altına almaktadır. Analizimizin temel varsayımı, Türkiye üst sınıfının homojen bir "burjuvazi" olmaktan ziyade, küresel neoliberal akışlarla yerel teolojik-kültürel kodların melezlendiği, hem biyolojik hem de mekânsal düzeyde "kapalı devre" (closed-loop) çalışan sibernetik bir organizma olduğudur.

Geleneksel sosyolojik sınıflandırmalar, sınıfları genellikle gelir dilimleri üzerinden statik kategoriler olarak tanımlar. Ancak sistem bilimleri perspektifi, sınıfı bir "durum" (state) değil, bir "süreç" (process) olarak; enerji, bilgi ve madde akışlarını kontrol eden ve bu akışları kendi lehine asimetrik bir şekilde büken dinamik bir yapı olarak görmemizi sağlar. Bu bağlamda, Türkiye'deki üst sınıf, toplumsal sistemin geri kalanından **"neg-entropi" (düzen ve servet)** emerek kendi içsel karmaşıklığını ve gücünü artıran, buna karşılık sistemin çeperlerine düzensizlik (yoksulluk, sosyal gerilim) ihraç eden bir "dissipatif yapı" (dissipative structure) olarak işlev görür.

Raporumuz, bu yapıyı altı ana eksende derinlemesine irdeleyecektir: Maddi temelin sistem mühendisliği (servet dağılımı), mekânsal ayrışmanın biyopolitiği (siteler ve gözetim), gücün nörobiyolojik izdüşümleri (beyin ve davranış), teolojik meşruiyetin inşası (Helal Kapitalizm), eğitimin yeniden üretim mekanizmaları (sosyal kapanma) ve son olarak sistemden çıkış

stratejileri (küresel vatandaşlık). Her bir bölüm, eldeki ampirik verileri [1] felsefi ve teorik bağlamla sentezleyerek, "Türk Eliti"nin ontolojisini deşifre etmeyi amaçlamaktadır.

---

1. Maddi Episteme: Servet Konsantrasyonunun Sistem Mühendisliği ve Geri Besleme Döngüleri

Bir toplumsal sınıfın varlığı, öncelikle maddi üretim ilişkileri içindeki konumuyla belirlenir. Ancak Türkiye örneğinde, üst sınıfın maddi zemini, serbest piyasa dinamiklerinden ziyade, devlet müdahaleleri, regülasyonlar ve teşvik mekanizmalarıyla **"mühendisliği yapılmış" bir yapı** arz eder. Sistem mühendisliği yaklaşımıyla bakıldığında [3], bu yapı, "zenginliğin zenginliği doğurduğu" pozitif geri besleme döngüleri (positive feedback loops) üzerine kuruludur ve bu döngüler, sistemin dengeleyici mekanizmalarını (balancing loops) baskılayarak **"runaway" (kontrolsüz büyüme)** etkisine yol açmaktadır.

1.1. Asimetrik Birikim ve İstatistiksel Uçurumlar

2024 ve 2025 projeksiyonlarına dayanan veriler, Türkiye'deki servet dağılımının, Avrupa standartlarının çok ötesinde bir kutuplaşmaya işaret ettiğini göstermektedir. Küresel Servet Raporu ve UBS verileri ışığında, **Türkiye'de en zengin %1'lik kesimin, toplam ulusal servetin %40'ına hükmettiği görülmektedir.**[1] Bu oran, servet dağılımındaki adaletsizliğin, bir "sistem hatası" olmaktan çıkıp, sistemin "tasarım özelliği" (feature) haline geldiğini kanıtlar niteliktedir.

Sistemik açıdan bakıldığında, nüfusun %99'unun geriye kalan %60'lık serveti paylaşmak zorunda kalması, toplumsal yapıda yüksek bir "gerilim potansiyeli" yaratır. Ancak üst sınıf, bu gerilimi yönetmek ve servet transferini sürdürmek için kriz dönemlerini bir fırsat penceresine dönüştürme yeteneğine (anti-fragility) sahiptir. 2023-2024 döneminde Türk Lirası bazında ortalama servet %15 düşüş gösterirken, dolar milyonerlerinin sayısının %8 artarak 60.787'ye ulaşması [1], bu anti-kırılganlığın en somut göstergesidir. Kriz, alt ve orta sınıflar için yıkıcı bir entropi kaynağı iken, üst sınıf için servetin konsolide edildiği bir "düzenleyici süreç" olarak işlemektedir.

Aşağıdaki tablo, bu asimetrik yapının boyutlarını ve Avrupa bağlamındaki yerini netleştirmektedir:

Tablo 1.1: Türkiye'de Servet Dağılımı ve Eşitsizlik Metrikleri (2024-2025)

Gösterge	Değer / İstatistik	Karşılaştırmalı Analiz ve Sistemik Anlam	Kaynak

En Zengin %1 Payı	%40	Avrupa'da en yüksek oranlardan biri; servetin "hiper-konsantrasyonu"nu gösterir.	[1]
Gini Katsayısı	0.410 - 0.420	"Tam eşitsizliğe" (1.0) tehlikeli yakınlık. Marjinal düşüşler (0.003) yapısal katılığı değiştirmiyor.	[5]
Servet Eşiği	<%10.000 (Halkın %70'i)	Nüfusun büyük çoğunluğu "maddi güvencesizlik" sınırının altında, sisteme bağımlı yaşıyor.	[1]
Dolar Milyonerleri	~61.000 (2024) -> 87.000 (2028 Tahmini)	Genel refah düşerken milyoner sayısındaki artış, "ayrışık büyüme" (decoupled growth) modelini doğrular.	[1]
Yetişkin Başına Servet	16.700 Euro (Ortalama)	Avrupa sonuncusu. Bosna Hersek'in (31.900 Euro) bile gerisinde, dramatik bir yoksullaşma.	[1]

Bu veriler, Türkiye'deki üst sınıfın, ulusal ekonominin genel performansından bağımsızlaşan, hatta ters orantılı hareket eden bir **"ekonomik adacık"** oluşturduğunu göstermektedir. Gini katsayısındaki 0.410 seviyesindeki direnç [5], eşitsizliğin yapısal bir karakter kazandığını ve basit politika değişiklikleriyle düzeltilemeyecek kadar kökleştiğini, bir **"histerezis" (kalıcı etki)** durumu yarattığını ifade eder.

1.2. Elit Ele Geçirme (Elite Capture) ve Vergi Mimarisi

Sistem teorisinde "Elite Capture", kamu kaynaklarının ve karar alma mekanizmalarının, küçük

bir azınlığın çıkarlarına hizmet edecek şekilde yönlendirilmesi sürecini tanımlar. Türkiye'deki vergi ve teşvik sistemi, bu teorinin laboratuvar ortamında incelenebilecek kadar net bir örneğini sunar. Dr. Özgür Müftüoğlu'nun analizlerinde belirttiği gibi, kamu harcamalarının yükü dolaylı vergiler yoluyla alt sınıflara yıkılırken, sermaye sınıfı **"teşvik", "vergi affı"** ve **"Kamu-Özel İşbirliği (KÖİ)"** projeleri üzerinden sübvanse edilmektedir.[1]

Bu mekanizma, sibernetik bir modelle şöyle açıklanabilir:

1. **Girdi (Input):** Kamusal kaynaklar (vergiler, doğal kaynaklar, insan emeği).
2. **Süreç (Process):** Devletin ihale ve teşvik mekanizmaları (kara kutu).
3. **Çıktı (Output):** Sermayenin belirli ellerde birikimi ve üst sınıfa transferi.
4. **Geri Besleme (Feedback):** Artan sermaye gücü, daha fazla siyasi nüfuz ve lobi gücü yaratarak [7], sürecin (2. adım) elitler lehine daha da optimize edilmesini sağlar.

Bu **"Güçlendirici Döngü" (Reinforcing Loop)** [4], sistem dışından (örneğin seçimler veya toplumsal hareketler yoluyla) güçlü bir **"Dengeleyici Döngü" (Balancing Loop)** müdahalesi gelmediği sürece, sonsuza kadar kendini büyütme eğilimindedir. Brookings Enstitüsü'nün **"Cam Zemin" (Glass Floor) metaforu** [10], bu döngünün bir sonucudur: Üst sınıf, çocuklarının başarısız olma ihtimalini ortadan kaldırmak için ekonomik gücünü bir sigorta poliçesi olarak kullanır. **Liyakat (meritokrasi)**, bu "cam zemin" üzerinde sadece bir söylem olarak varlığını sürdürürken, dikey sosyal hareketlilik fiilen durma noktasına gelmiştir.

---

2. Mekânsal Biyopolitika:

Heterotopyalar, "Nefret Toplulukları" ve Kentsel Ayrışma

Michel Foucault'nun iktidar analizinde, mekan sadece boş bir kap değil, iktidar ilişkilerinin somutlaştığı, bedenlerin yönetildiği ve disipline edildiği aktif bir bileşendir. Türkiye'deki üst sınıfın mekânsal pratiği, **"Kapalı Siteler" (Gated Communities)** üzerinden, kentin geri kalanından yalıtılmış, sterilize edilmiş ve yüksek güvenlikli **"Heterotopyalar" (başka mekanlar)** inşasına dayanır. Bu mekanlar, neoliberal ütopyanın gerçekleştiği, ancak dışarıdaki distopyadan korkuyla beslenen paradoksal alanlardır.

2.1. Panoptikonun Tersine Çevrilmesi ve Gönüllü Hapis

Geleneksel **Panoptikon modelinde (Bentham/Foucault)**, iktidar merkezi bir kuleden mahkumları gözetler. Türkiye'nin elit sitelerinde ise bu yapı tersine çevrilmiştir (Reverse Panopticon). Elitler, kendilerini duvarların, güvenlik kameralarının ve özel güvenlik ordularının arkasına kapatarak, dışarıdaki "tehlikeli kalabalığı" gözetim altında tutmaya çalışırlar. Ancak burada gözetlenen aslında sadece dışarısı değil, aynı zamanda içerisidir. Site sakinleri, birbirlerini de gözetleyen, sosyal normlara uyumu denetleyen ve statü sembolleri üzerinden

sürekli bir "performans" sergileyen aktörlere dönüşürler.

Araştırmalar, bu mekanların **"Neo-Ortaçağ" (neo-medieval)** bir kentsel doku yarattığını vurgular.[11] İstanbul gibi metropoller, kamusal alanın sürekliliğini yitirdiği, alışveriş merkezleri (yeni pazar yerleri), özel okullar (yeni manastırlar) ve konut komplekslerinden (yeni kaleler) oluşan parçalı bir coğrafyaya dönüşmüştür. Bu parçalanma, "ortak kentsel kültür"ün erozyona uğramasına ve sınıflar arası karşılaşma alanlarının yok olmasına neden olur.[11]

2.2. Söylemsel İnşa: "Çürüyen Şehir"e Karşı "Medeniyet Kalesi"

Üst sınıfın mekânsal ayrışması, sadece fiziksel bir güvenlik ihtiyacından değil, aynı zamanda güçlü bir söylemsel inşadan beslenir. Gayrimenkul pazarlaması ve elit söylemi, İstanbul'un genelini **"kaotik, kirli, güvensiz ve ahlaki olarak çöküntüye uğramış"** bir alan olarak kodlar.[12] Buna karşılık, kapalı siteler; **"doğa ile iç içe", "seçkin komşularla", "huzurlu" ve "modern"** yaşamın kaleleri olarak sunulur.

Bu söylem, Foucault'nun **"bilgi-iktidar" (power-knowledge)** kavramıyla örtüşür. Üst sınıf, "yaşanabilir hayat"ın tanımını tekeline alır ve bu tanımı mekana yansıtır. **"Modern kentli yaşam tarzı"**, ancak bu duvarların arkasında mümkün kılınan bir ayrıcalık olarak sunulur. Ancak literatürde dikkat çekici bir bulgu olarak, bu sitelerin dışarıdaki halk tarafından **"Nefret Toplulukları" (Hated Communities)** olarak etiketlendiği ve stigmatize edildiği görülmektedir.[11] Elitler, "karışık göçmen kültürü"nden kaçarken, kendilerini toplumsal nefretin nesnesi haline getiren yeni bir **damgalanma (stigma)** sürecinin içine hapsolurlar. Bu durum, sistemik gerilimi azaltmak yerine artıran, sınıf kinini bileyen bir mekânsal düzenlemedir.

2.3. Kentsel Rantın Yeniden Dağıtımı ve Yerinden Edilme

Kapalı sitelerin inşası, aynı zamanda kentsel rantın el değiştirdiği şiddetli bir ekonomik süreçtir. Şehrin çeperlerindeki orman arazileri veya eski gecekondu bölgeleri, "kentsel dönüşüm" adı altında elit yerleşimlere açılırken, yerel nüfus "gönüllü tahliye" veya zorla yerinden etme süreçleriyle mülksüzleştirilir.[11] Yerli halkın, kendi eski arazileri üzerine kurulan sitelerde "hizmetli", "güvenlik görevlisi" veya "bahçıvan" olarak çalışmaya başlaması, feodal bir bağımlılık ilişkisinin modern bir versiyonunu (neo-feodalizm) ortaya çıkarır. Bu süreç, **David Harvey'nin "mülksüzleştirme yoluyla birikim" (accumulation by dispossession)** tezinin Türkiye pratiğindeki tam karşılığıdır.

---

3. Gücün Nörobiyolojisi: Biyopsikososyal Modelde Elit Zihniyet

Üst sınıfın analizi, sadece ekonomik ve mekânsal verilerle sınırlı kalamaz. Biyopsikososyal model, yüksek sosyal statünün (SES), güç sahibi olmanın ve zenginliğin, insan beyni,

hormonları ve davranış kalıpları üzerindeki biyolojik etkilerini de hesaba katmayı gerektirir. Nörobilimsel araştırmalar, gücün sadece sosyal bir "etiket" değil, fizyolojik bir "durum" olduğunu ortaya koymaktadır.

3.1. Güç Zehirlenmesi ve Dopaminerjik Bağımlılık

Güç, beyinde ödül sistemini (ventral striatum) aktive eden ve dopamin salınımını tetikleyen güçlü bir uyarandır. Nörobiyolojik çalışmalar, gücün beyinde uyuşturucu maddelere benzer bir etki yarattığını, **"güç sarhoşluğu"** veya **"güç bağımlılığı" (addiction to power)** olarak tanımlanabilecek bir döngüye yol açtığını göstermektedir.[13]

Türkiye'deki üst sınıfın, servet ve iktidar birikiminde "doyumsuz" bir profil çizmesi, bu nörobiyolojik mekanizmayla ilişkilendirilebilir:

- **Tolerans Gelişimi:** Tıpkı madde bağımlılığında olduğu gibi, güç sahibi de mevcut güç seviyesinden aldığı hazza tolerans geliştirir ve aynı nörokimyasal ödülü (dopamin) alabilmek için daha fazla güce, daha büyük ihalelere, daha mutlak kontrole ihtiyaç duyar.
- **Yoksunluk Korkusu:** Gücü kaybetme ihtimali, beyinde aşırı bir stres tepkisine (amigdala aktivasyonu) ve korkuya yol açar. Bu nörolojik korku, elitlerin iktidarı korumak için demokratik normları ihlal etme, medyayı susturma [15] veya rakiplerini elimine etme konusundaki agresif tutumlarını açıklar.
- **Bilişsel Çarpıtma:** Yüksek dopamin seviyeleri, risk algısını bozar ve **"her şeye kadirlik" (omnipotence**) yanılsaması yaratır. Bu durum, üst sınıfın aldığı ekonomik ve siyasi kararlarda rasyonelliğin ötesine geçen bir **"aşırı özgüven" (hubris)** sergilemesine neden olur.

3.2. Empati Erozyonu ve Ayna Nöron Sistemi

Yüksek sosyal statünün (SES), "Ayna Nöron Sistemi" (başkalarının duygularını simüle etmemizi sağlayan nöral ağlar) üzerinde baskılayıcı bir etkisi olduğu yönünde güçlü bulgular vardır.[16] Üst sınıf bireyler, hayatta kalmak için başkalarına daha az bağımlı olduklarından, evrimsel olarak "ötekini anlama" (mentalizing) yetilerini köreltme eğilimindedirler. Buna karşılık, alt sınıflar çevrelerindeki tehditleri ve fırsatları okumak için sürekli tetikte olmak (high vigilance) zorundadır.

Bu "Empati Açığı" (Empathy Gap), Türkiye'de üst sınıfın sosyal politikalara ve yoksulluğa bakışını şekillendirir. Nüfusun %60'ının borçlu olduğu, yoksulluk sınırının 81 bin TL'yi aştığı bir ortamda [18], elitlerin lüks tüketim alışkanlıklarını (örneğin perakende ve dijital medya harcamalarındaki patlama [19]) pervasızca sergilemesi, sadece ahlaki bir duyarsızlık değil, nörobiyolojik bir "körlük" halidir. Beyin, "öteki"nin acısını işleme kapasitesini yitirmiştir.

3.3. Stres Biyolojisi: Elitlerin "Tamponu" ve Halkın "Yükü"

Biyopsikososyal model, eşitsizliğin biyolojik maliyetini de gözler önüne serer. Düşük SES ve ayrımcılık (örneğin Türk göçmenler üzerinde yapılan çalışmalar [20]), kronik stres ve HPA ekseni

(hipotalamus-hipofiz-böbrek üstü bezi) bozukluklarına, yani "Allostatik Yük" artışına neden olur. Ancak üst sınıf, servetin sağladığı **"bilişsel tampon" (cognitive buffer)** sayesinde bu biyolojik yıpranmadan korunur.[22] Yüksek gelir, beyin anatomisinde daha sağlıklı beyaz madde bütünlüğü ve miyelin yoğunluğu ile ilişkilidir.

Bu durum, Türkiye'de **"biyolojik bir kast sistemi"**nin oluştuğunu gösterir:

- **Alt Sınıf:** Kronik stres altında, yüksek kortizol, **küçülen hipokampus (hafıza/öğrenme merkezi)**, artan hastalık riski.[23]
- **Üst Sınıf:** Bilişsel rezervi yüksek, stresörlerden yalıtılmış, nörolojik olarak optimize edilmiş beyinler. Sağlık verileri, kronik hastalıkların alt gelir gruplarında çok daha yaygın olduğunu, üst gelir grubunun ise sağlık hizmetlerine erişim ve yaşam kalitesi açısından dramatik bir avantaja sahip olduğunu doğrulamaktadır.[23]

---

4. Teolojik Uyumsuzluk ve Epistemolojik Çoğulculuk: "Helal Kapitalizm"in İnşası

Türkiye'de üst sınıfı analiz ederken, Weber'in **"Protestan Ahlakı"** tezinin yerli bir varyasyonu olan **"İslami Burjuvazi"** veya **"Anadolu Kaplanları"** olgusunu es geçmek imkansızdır. Bu sınıf fraksiyonu, neoliberal kapitalizmin küresel gereklilikleri ile İslami geleneğin yerel kodlarını sentezlemeye çalışan **karmaşık bir epistemolojik dene**y yürütmektedir.

4.1. "MÜSİAD Epistemolojisi": Ticaret Erbabı ve Meşruiyet

Geleneksel tasavvufi İslam anlayışı, dünyaya mesafeli durmayı (Züht), biriktirmemeyi (İnfak) ve kanaati öğütlerken; 1990'larda yükselen ve 2000'lerde iktidarla bütünleşen yeni İslami sermaye, zenginliği teolojik olarak yeniden tanımlamıştır. Bu yeni epistemolojide:

- **Zenginlik: "Allah'ın bir lütfu"** ve **"Müslümanların güçlü olması için bir araç"** olarak kodlanır.
- **Girişimci:** "Ticaret erbabı" sıfatıyla, peygamber sünnetini (ticaret) yerine getiren ahlaki bir aktör olarak yüceltilir.[25]
- **Meşruiyet Kriteri:** Şirketin teknik başarısı (borcunu ödeme, kaliteli mal üretme), ahlaki bir fazilet olarak kabul edilir. **"Kazancım helal mi?"** sorusu, kapitalist birikimin sınırlarını sorgulayan değil, onu **"prosedürel"** olarak temizleyen (faizsiz finans, helal sertifikası vb.) bir mekanizmaya indirgenir.

Bu dönüşüm, üst sınıfın **"Epistemolojik Çoğulculuk" (Epistemological Pluralism)** yeteneğini gösterir. Aynı zihin dünyasında, hem neoliberalizmin acımasız rekabet kuralları hem de İslam'ın dayanışmacı söylemleri yan yana yaşatılır. Lüks jiplere binmek, 5 yıldızlı "muhafazakar" otellerde tatil yapmak ve aynı zamanda **"bir lokma bir hırka"** felsefesinden bahsetmek, bu **çoğulcu (veya şizofrenik) epistemolojinin bir ürünüdür**.

4.2. Karşı-Hegemonya: Anti-Kapitalist Teoloji ve Mülkiyet Eleştirisi

Bu hegemonik "Helal Kapitalizm" söylemine karşı, İslami entelektüel havzadan yükselen itirazlar, mülkiyetin ontolojisine dair radikal bir eleştiri sunar. **"Lehu'l-Mülk" (Mülk Allah'ındır)** ilkesinden hareketle, servet birikiminin (Kenz) ve sınıf farklarının Kur'an'ın ruhuna aykırı olduğu savunulur.[26]

Bu eleştirel teolojiye göre, mevcut üst sınıfın durumu **"Abdestli Kapitalizm"**dir. İbadet ritüellerini yerine getirmek, ekonomik sömürüyü ve lüks tüketimi meşrulaştıran bir perde olarak kullanılır. Prof. Dr. Ali Bardakoğlu'nun tespitiyle, İslam kültüründeki "itaat" vurgusunun öne çıkarılıp, "itiraz ve isyan ahlakı"nın bastırılması [28], bu sınıfın iktidarını teolojik olarak tahkim etmesine yarar. Din, bir **"Elite Capture" (Elit Ele Geçirme)** nesnesine dönüşür; sadece sermaye değil, kutsal olan da tekelleştirilir ve sınıf çıkarları için araçsallaştırılır.

---

5. Sosyal Kapanmanın Mühendisliği: Eğitim, Medya ve Söylem

Bir sınıfın **kendini yeniden üretmesi (autopoiesis)**, sadece ekonomik sermaye aktarımıyla değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal sermayenin de kuşaklar arası transferiyle mümkündür. Türkiye'deki üst sınıf, bu transferi garanti altına almak için eğitim ve medya kurumlarını stratejik birer **"filtreleme"** ve **"kapama"** mekanizması olarak kullanır.

5.1. Eğitimde Cam Zemin: Robert, Koç ve Küresel Ağlar

Pierre Bourdieu'nun **"Devlet Soyluluğu" (State Nobility)** kavramına benzer şekilde, Türkiye'de de bir **"Diploma Soyluluğu"** inşa edilmiştir. Robert Kolej, Galatasaray Lisesi, Koç Üniversitesi gibi kurumlar, sadece eğitim veren okullar değil, elit kimliğin ve **sosyal ağların (networking)** örüldüğü fabrikalardır.

Robert Kolej'in 2015 verileri, bu mekanizmanın nasıl işlediğini mikroskobik düzeyde gösterir: Mezunların %50'den fazlası yurtdışındaki (Harvard, Yale, Stanford vb.) veya yurtiçindeki vakıf üniversitelerine burslu/burssuz geçiş yapmaktadır.[29] Bu kurumlar, üst sınıf çocuklarını küresel kapitalizmin yönetici kadrolarına hazırlarken, onları yerel halktan tamamen kopuk, **"küresel vatandaş" (global citizen)** kimliğiyle donatır. Bu durum, "Cam Zemin" etkisini pekiştirir; zengin çocuklarının başarısız olma şansı, sistem tarafından minimize edilir. Eğitim sistemi, liyakati değil, sınıfın sürekliliğini sağlayan bir "Sosyoteknik Sistem" [4] olarak çalışır.

5.2. Medya Sahipliği ve Rıza Üretimi

Foucaultcu anlamda **"hakikat rejimi",** medyanın kontrolü ile doğrudan ilişkilidir. Türkiye'de medya sahipliğinin, hükümetle yakın ilişkiler içindeki inşaat ve enerji devlerinin elinde

toplanması (Media Capture), kamusal tartışma alanını daraltır.[15]

Medya, üst sınıfın çıkarlarıyla çelişen gerçeklikleri (yoksulluk, yolsuzluk, çevre tahribatı) görünmez kılarken; tüketim kültürünü, milliyetçi-muhafazakar sembolleri ve "istikrar" söylemini sürekli yeniden üretir. Reklam yatırımlarının %74'ünün dijital medyaya kayması ve 253 milyar TL'lik bir hacme ulaşması [19], medyanın aynı zamanda devasa bir ticari döngü olduğunu gösterir. Bu yapı, toplumun algısını yöneten ve sisteme "rıza" (consent) üreten bir "bilişsel filtre" işlevi görür.

---

6. Karşılaştırmalı Perspektif: Asya Modelleri ve Türk İstisnacılığı

Türkiye'deki üst sınıfın yapısını anlamak için, küresel örneklerle karşılaştırmalı bir analiz (Comparative Analysis) hayati önem taşır. Özellikle **"Devlet Kapitalizmi"** ve **"Otoriter Modernleşme"** deneyimleri açısından Asya modelleri (Çin, Güney Kore) ile Türkiye arasında paralellikler ve sapmalar mevcuttur.

6.1. Konfüçyüsçü Meritokrasi vs. Türk Patronajı

Çin'in yükselişinde, Konfüçyüsçü geleneğe dayanan bürokratik liyakat (meritokrasi) ve devletin kalkınmacı rolü belirleyicidir.[31] Çin Komünist Partisi (ÇKP), elitleri disipline eden, sermaye birikimini stratejik sektörlere yönlendiren ve **"ortak refah" (common prosperity)** adına zaman zaman milyarderleri cezalandıran (örneğin Jack Ma vakası) bir "üst akıl" olarak işlev görür.[32]

Türkiye'de ise devlet-elit ilişkisi, **"kalkınmacı/disipline edici"** olmaktan ziyade **"dağıtımcı/rant odaklı" (rent-seeking)** bir karakter arz eder. Türkiye'deki üst sınıf, teknolojik inovasyon veya endüstriyel katma değerden çok; devlet ihaleleri, imar rantları ve arazi spekülasyonu üzerinden zenginleşir. Çin'de devlet, sermayeyi kontrol ederken; Türkiye'de sermaye (özellikle belirli fraksiyonları) devleti "ele geçirme" (capture) eğilimindedir veya devletle simbiyotik bir "müşteri" (clientelist) ilişkisi kurar.[8] Bu durum, Türkiye modelini Asya tipi bir "Kalkınmacı Devlet"ten uzaklaştırıp, **"Ahbap Çavuş Kapitalizmi"ne (Crony Capitalism)** yaklaştırır.

6.2. Sınıf İçi Hegemonya Mücadelesi

Asya modellerinde elitler arası konsensüs (örneğin Japonya'da bürokrasi-sanayi işbirliği) güçlü iken, Türkiye tarihinde elitler arası çatışma (seküler burjuvazi vs. İslami burjuvazi) belirleyicidir. Ancak son dönemde, TÜSİAD (geleneksel sermaye) ve MÜSİAD (yeni sermaye) arasındaki gerilimlerin azaldığı, her iki grubun da **neoliberal emek rejiminin (düşük ücretler, sendikasızlaştırma)** avantajlarında uzlaştığı gözlenmektedir. Bu, kültürel çatışmaların ötesinde, **"sınıfsal bir ateşkes"** durumuna işaret eder.

7. Entropi ve Çıkış Stratejileri: "Golden Visa" ve Sermaye Kaçışı

Her kapalı sistem, termodinamiğin ikinci yasası gereği entropi (düzensizlik) üretir. Türkiye'deki sosyo-ekonomik sistemin yarattığı yüksek eşitsizlik, politik istikrarsızlık ve hukuk güvenliğinin aşınması, sistemin içindeki entropiyi artırmaktadır.[33] Üst sınıf, bu artan entropiden korunmak için, servetini ve bedenini sistem dışına taşıyacak **"acil çıkış kapıları"** inşa etmektedir.

7.1. B Tipi Plan: Küresel Vatandaşlık

2024-2025 verileri, Türk vatandaşlarının Yunanistan, Portekiz ve diğer **"Golden Visa" (Yatırım Yoluyla İkamet/Vatandaşlık)** programlarına olan ilgisinde patlama yaşandığını göstermektedir. Henley Global ve diğer göç raporlarına göre Türkiye, dünyanın en çok **"milyoner göçü"** veren ülkelerinden biri konumundadır.[34] Özellikle Yunanistan'ın Golden Visa programında Türkler, Çinlilerle birlikte zirveye oynamaktadır.

Bu eğilim, sistem teorisinde "Sızıntı" (Leakage) kavramıyla açıklanır. Ülke içinde üretilen artı değer ve sermaye, sistemin kendini onarması (altyapı, eğitim, Ar-Ge yatırımı) için kullanılmak yerine, sistem dışına transfer edilmektedir. Üst sınıf, Türkiye'yi sadece bir **"kazanç sahası" (extraction site)**, Batı'yı ise **"yaşam ve güvence sahası" (safe haven)** olarak gören ikili bir strateji izlemektedir. Bu durum, Türkiye'nin ekonomik geleceği açısından sürdürülemez bir kan kaybıdır.

7.2. "Sadakat"ten "Çıkış"a (Exit vs. Voice)

Albert Hirschman'ın ünlü **"Çıkış, Ses ve Sadakat" (Exit, Voice, and Loyalty)** modeline göre; bir organizasyonda (veya ülkede) işler kötüye gittiğinde, üyelerin iki seçeneği vardır: Ya kalıp mücadele etmek (Ses/Voice) ya da terk etmek (Çıkış/Exit). Türkiye'deki üst sınıf, "Ses" seçeneğini (demokratik reform talebi, kurumları iyileştirme) kullanmak yerine, artan oranda "Çıkış" seçeneğine yönelmektedir. Bu tercih, ülkenin kurumsal kapasitesinin daha da çökmesine (negatif geri besleme) neden olmaktadır; çünkü reform talep edecek en güçlü aktörler, oyunu terk etmektedir.

Sonuç: Üç Boyutlu Kapanma ve Sürdürülemezlik Ufku

Bu disiplinlerarası sentez, Türkiye'deki üst sınıfın ontolojisini üç temel "Kapanma" (Closure) hareketi üzerinden tanımlamaktadır:

1. **Mekânsal Kapanma:** Gated community'ler aracılığıyla "öteki"nden fiziksel izolasyon ve tersine panoptikon inşası.

2. **Bilişsel/Nörobiyolojik Kapanma:** Güç zehirlenmesi ve empati yitimi (Empathy Gap) ile toplumsal acıya karşı duyarsızlaşma ve kendi gerçekliğini mutlaklaştırma.
3. **Sistemik Kapanma:** Eğitim ve medya tekelleriyle sınıfın yeniden üretiminin garantiye alınması ve **dikey hareketliliğin (sosyal asansörün)** durdurulması.

Bu "Üç Boyutlu Kapanma", kısa vadede üst sınıfın servetini ve güvenliğini maksimize etse de, **uzun vadede "sistemik çöküş"** riskini barındırmaktadır.

Biyopsikososyal model ve sistem bilimleri, geri besleme mekanizmalarının (adalet, gelir dağılımı, liyakat) tıkandığı, entropinin sürekli arttığı ve enerjinin (sermayenin) dışarı sızdığı bir sistemin, homeostazisini (denge durumunu) koruyamayacağını öngörür.

Türkiye'nin üst sınıfı, Foucaultcu anlamda bir "biyopolitik makine"nin operatörleri gibidir; ancak makine aşırı ısınmakta ve operatörler, makineyi tamir etmek yerine, kendilerine ait **"kurtarma kapsüllerini" (Golden Visa, offshore hesaplar)** hazırlamaktadır. Bu durum, Türkiye'nin önündeki en büyük varoluşsal krizlerden biri olarak, sadece ekonomik değil, felsefi, sosyolojik ve biyolojik bir düğüm noktasıdır. Gelecek, bu düğümün demokratik bir "ses" ile mi çözüleceği, yoksa kaotik bir "çöküş" ile mi kopacağı sorusunda saklıdır.

(Yapay Zeka Desteği ile Hazırlanmıştır)

16.02.2026 Balıkesir

Yusuf Canbulat

Alıntılanan çalışmalar

1. Income inequality in Turkey - Reddit, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.reddit.com/r/Turkey/comments/1mrojpa/t%C3%BCrkiyede_gelir_da%C4%9F%C4%B1l%C4%B1m%C4%B1_adaletsizli%C4%9Fi/?tl=en
2. Türkiye'de servet dağılımı: Yüzde 1'lik kesim servetin yüzde 40'ına sahip - İktibas Dergisi, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://iktibasdergisi.com/2024/04/05/turkiyede-servet-dagilimi-yuzde-1lik-kesim-servetin-yuzde-40ina-sahip/
3. System Engineering Approach - DOE Directives, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.directives.doe.gov/terms_definitions/system-engineering-approach
4. Sociotechnical Systems in Systems Engineering - DAU, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.dau.edu/sites/default/files/Migrate/EventAttachments/1009/Sociotechnical%20Systems%20in%20SE%20-%20DAU%20Approved%20for%20Public%2

0Release.pdf
5. Income inequality in Türkiye eases as Gini index falls in 2025 - Yeni Safak English, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://en.yenisafak.com/economy/income-inequality-in-turkiye-eases-as-gini-index-falls-3712378
6. Income Distribution Statistics - 2025 - Data Portal - TURKSTAT - TÜİK, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://veriportali.tuik.gov.tr/en/press/53993
7. Turkey's Income Gap Widens: Wealth Concentrates at the Top as Inequality Persists, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.paturkey.com/news/2025/26366-26366/
8. How Elite Configurations Explain Shifts from Democracy to Authoritarian or Totalitarian Regimes: Turkey as a Case Study - Scientific Research Publishing, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=108500
9. Systems Thinking: Feedback Loops - The W. Edwards Deming Institute, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://deming.org/systems-thinking-feedback-loops/
10. The Science of Power: Billionaires, Elites, and Social Mobility - Brookings Institution, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.brookings.edu/articles/the-science-of-power-billionaires-elites-and-social-mobility/
11. Turkish Gated Communities as Spaces of Upper Class Exclusivity ..., erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/rise-gated-communities-turkey-spaces-upper-class-exclusivity-escapism-and-stigma/179331/
12. (PDF) Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in ..., erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.researchgate.net/publication/258198856_Producing_Elite_Localities_The_Rise_of_Gated_Communities_in_Istanbul
13. On power and its corrupting effects: the effects of power on human behavior and the limits of accountability systems - PMC, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10461512/
14. Social Status is Hard-Wired into the Brain, Study Shows | PBS News, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.pbs.org/newshour/science/science-jan-june08-status_04-25
15. Media Systems and Media Capture in Turkey: A Case Study - Cogitatio Press, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/download/7733/3729
16. Socioeconomic status and the brain: prospects for neuroscience-informed policy - University of Pennsylvania, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://repository.upenn.edu/server/api/core/bitstreams/130a417a-2908-46ee-977f-57e863f72ebc/content
17. The interplay between social dominance and decision-making under expected and unexpected uncertainty: Evidence from event-related potentials - PMC, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12533924/

18. Türkiye gelir eşitsizliğinde Avrupa birincisi - Bianet, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://bianet.org/haber/turkiye-gelir-esitsizliginde-avrupa-birincisi-312275
19. Türkiye 2024 Yılı Tahmini Medya ve Reklam Yatırımları Açıklandı | RVD, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://rvd.org.tr/haberler/T%C3%BCrkiye%202024%20Y%C4%B1l%C4%B1%20Tahmini%20Medya%20ve%20Reklam%20Yat%C4%B1r%C4%B1mlar%C4%B1%20A%C3%A7%C4%B1kland%C4%B1
20. Psychobiological impact of ethnic discrimination in Turkish immigrants living in Germany, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28276806/
21. Psychobiological effects of chronic ethnic discrimination in Turkish immigrants: Stress responses to standardized face-to-face discrimination in the laboratory | Request PDF - ResearchGate, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.researchgate.net/publication/360352040_Psychobiological_effects_of_chronic_ethnic_discrimination_in_Turkish_immigrants_Stress_responses_to_standardized_face-to-face_discrimination_in_the_laboratory
22. The Neurobiology of Life Course Socioeconomic Conditions and Associated Cognitive Performance in Middle to Late Adulthood - PMC, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11044112/
23. Socioeconomic Inequalities in Non-Communicable Diseases and Self Assessed Health in Turkey - PMC - PubMed Central, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4475592/
24. Socioeconomic inequalities and health: latent variables approach - Emerald Publishing, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.emerald.com/ijssp/article/doi/10.1108/IJSSP-03-2025-0157/1306484/Socioeconomic-inequalities-and-health-latent
25. Yeni İslami Burjuvazi: Türk Modeli [2 ed ... - dokumen.pub, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://dokumen.pub/yeni-slami-burjuvazi-trk-modeli-2nbsped-9789750514203.html
26. Ihsan-Eliacik-Mulk-Yazilari.pdf - Untitled, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://archive.org/download/Kuran-Kerimzerine-Meal-TefsirTecvidVbKitaplar/Ihsan-Eliacik-Mulk-Yazilari.pdf
27. (PDF) Mülk Yazıları, R. İhsan Eliaçık - Academia.edu, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.academia.edu/39498655/M%C3%BClk_Yaz%C4%B1lar%C4%B1_R_%C4%B0hsan_Elia%C3%A7%C4%B1k
28. Prof. Dr. Ali Bardakoğlu: 'Müslümanlıkta İtaat Kadar, İtiraz ve İsyan Ahlakı da Önemlidir', erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.meridyenhaber.com/prof-dr-ali-bardakoglu-muslumanlikta-itaat-kadar-itiraz-ve-isyan-ahlaki-da-onemlidir
29. ANATLARIM. - Robert College, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://website.robcol.k12.tr/uploads/file/dd17b583-a9c4-40d8-bb93-3c23a2b3091a.pdf
30. Media capture strategies in new authoritarian states: the case of Turkey - PMC, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7493699/
31. Meritocracy Reimagined: Ideational Foundations of State-Building in Imperial

China | Journal of Historical Political Economy | Emerald Publishing, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.emerald.com/jhpe/article/4/4/439/1328656/Meritocracy-Reimagined-Ideational-Foundations-of
32. A brief comparison of Turkish and Chinese economic models | Opinion - Daily Sabah, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.dailysabah.com/opinion/op-ed/a-brief-comparison-of-turkish-and-chinese-economic-models
33. Social Entropy and Normative Network - PMC - NIH, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7597123/
34. Golden Visa Program in 2025: Greece VS Portugal - APEX Capital Partners, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://apexcapital.partners/greece-golden-visa-permanent-residency-program-vs-portugal-golden-visa/
35. Greece Golden Visa 2024 Performance and Trends for 2025 | NTL Trust, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://ntltrust.com/news/second-residency/greece-golden-visa-2024-performance-and-trends-for-2025/
36. The World's Most Attractive Investment Migration Programs in 2025 - Henley & Partners, erişim tarihi Şubat 16, 2026, https://www.henleyglobal.com/newsroom/press-releases/investment-migration-programs-report-2025